

"بسمه تعالی"

"معرفی بسته جدید آموزش زبان های خارجی: به سوی افق های جدید"

دکتر سید بهنام علوی مقدم (عضو هیات علمی و مدیر گروه زبان های خارجی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی)

دکتر رضا خیرآبادی (کارشناس گروه زبان های خارجی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی)

۱- مقدمه:

بسته جدید آموزش زبان انگلیسی که برای پایه اول متوسطه اول تدوین گردیده است نقطه تحولی در نظام آموزش کشور محسوب می گردد چرا که پس از حدود ربع قرن، کتاب و فضای جدیدی برای آموزش زبان های خارجی، به ویژه زبان انگلیسی ایجاد گردیده است که می تواند نوید بخش دستاوردهای شایان توجهی در این عرصه باشد. در مقاله حاضر به برخی از ویژگی های کتاب جدید و تحولات رخ داده در زمینه آموزش زبان های خارجی در سطح ملی می پردازیم:

الف) تحول در رویکرد آموزشی:

رویکرد پیشین آموزش زبان انگلیسی در کشورمان که با کتاب های رایج پت تو اینگلیش شناخته می شود بیشتر مبتنی بر روش های خواندن محوری است که در عرصه بین المللی با گذر زمان با روش های جدیدتر جایگزین گردیده اند. اما بسته جدید آموزشی بر رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه استوار گردیده است که از یک جنبه با تحولات جهانی آموزش زبان همسوست و از دیگر سو در اسناد کلان ملی از جمله سند برنامه درسی ملی مورد تصریح قرار گرفته است. البته روش ارتباطی به کار گرفته شده در تدوین کتاب جدید روشی است بومی سازی شده که بر ارزش های مذهبی و ملی کشورمان استوار است و می کوشد فراگیران را با هویت اسلامی-ایرانی خود بیشتر آشنا نماید به گونه ای که در پایان دوره شش ساله آموزش زبان های خارجی، فراگیر بتواند با اعتماد به نفس و افتخار به داشته های هویتی خود به تعامل با جهان بپردازد.

همان طور که اشاره شد رویکرد مذکور برگرفته از سند برنامه درسی ملی است که در حوزه دهم یادگیری رویکرد آموزش زبان را این گونه تبیین می کند: "آموزش زبانهای خارجی باید از دایره تنگ نظریه ها، رویکردها و روشهای تدوین شده در جهان فراتر رود و به عنوان بستری برای تقویت فرهنگ ملی و باورها و ارزشهای خودی در نظر گرفته شود. رویکرد آموزش زبانهای خارجی، رویکرد ارتباطی فعال و خودباورانه است. در سطوح آغازین آموزش، محتوای آموزشی پیرامون موضوعات بومی و نیازهای یادگیرنده چون بهداشت و سلامت، زندگی روزمره، محیط اطراف و ارزشها و فرهنگ جامعه در قالبهای جذاب، انتخاب و سازماندهی می شود و در سطوح بالاتر انتخاب و سازماندهی محتوای این حوزه به سمت کارکردهای فرهنگی، علمی، اقتصادی، سیاسی و... متناسب با متون آموزشی سایر حوزه های یادگیری و در جهت تعمیق آن ها خواهد بود. در پایان دوره متوسطه دوم، دانش آموزان باید توانایی خواندن و درک متون ساده تخصصی و نوشتن مقاله راکسب کنند. در دوره متوسطه دوم گسترش دامنه واژگان رشته های تخصصی به درک بهتر متون و برقراری ارتباط علمی کمک می کند." (سند برنامه درسی ملی، نگاشت نهایی، اسفند ۱۳۹۱: ۳۷-۳۸)

به منظور آشنایی بیشتر با سند برنامه درسی ملی و رویکرد آن به آموزش زبان های خارجی بد نیست به ضرورت آموزش این حوزه یادگیری در سند هم اشاره ای داشته باشیم: ضرورت و کارکرد حوزه آموزش زبان های خارجی در سند مذکور اینگونه بیان گردیده است: "از آن جا که مراودات اجتماعی تحت تأثیر تعاملات جوامع بشری و رشد فناوری توسعه پیدا کرده و این دامنه هر روز افزایش پیدا می کند، برای برقراری ارتباط سازنده و آگاهانه ضروری است دانش آموزان علاوه بر زبان مادری که به آنان امکان تعامل در سطح روابط میان فردی (خانوادگی، محلی و ملی) را میدهد، توانایی برقراری ارتباط با سایر جوامع و دستاوردهای بشری را در سطح منطق های و جهانی دارا باشند. آموزش زبان خارجی علاوه بر کارکرد ارتباط میان فردی و بین فرهنگی، در توسعه اقتصادی مانند صنعت گردشگری، تجارت، فناوری، توسعه علم، و هوشیاری اجتماعی سیاسی مؤثر است."

همان گونه که مشهود است در سند برنامه درسی ملی حوزه آموزش زبان های خارجی به شیوه ای هدف گذاری گردیده است که منجر به ایجاد توانش ارتباطی در فراگیران شود که این نکته با رویکرد های پیشین تفاوت بسیار آشکاری دارد.

ب) تاکید بر رویکرد بسته آموزشی:

نظام پیشین آموزش زبان های خارجی مبتنی بر سیطره کتاب درسی طراحی گردیده بود و عناصری مانند کتاب تمرین در آن جای مشخصی نداشت. اگرچه طراحی کتاب راهنمای معلم برای برخی پایه ها انجام گردیده بود اما به دلایل مختلف استفاده از این عنصر ارزشمند در کلیت آموزش رسمی زبان انگلیسی کشورمان گستره چندانی نیافت و مواردی مانند کتاب راهنمای معلم و کتاب گویا آن چنان که شایسته بود مورد استقبال و استفاده دبیران عزیز قرار نگرفت.

این در حالی است که رویکرد نوین آموزش زبان های خارجی، الزاما و ذاتا مبتنی بر بسته آ«وزشی است. این موضوع یکی از سیاست های کلان سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی است که ریشه در مفاد برنامه درسی ملی دارد آن جا که تصریح می کند باید در روند آموزش از فضاها و رسانه های نوین آموزشی کمک گرفت. با توجه به این سیاست کلان کتاب درسی تنها یک بخش از بسته آموزشی است که شامل اجزای زیر است:

۱- کتاب دانش آموز: دارای هشت درس، چهار درس مروری، فرهنگ واژگان تصویری

۲- کتاب کار: شامل هشت فصل و ضمیمه تفصیلی آموزش الفبا

۳- کتاب راهنمای معلم: شامل توضیحات کلی و عمومی در معرفی کتاب و آرایه راهکارهای عملی تدریس به همراه فیلم آموزشی تدریس عملی نمونه دو درس از کتاب.

۴- لوح فشرده آموزشی: شامل فایل صوتی گفتگوها و تمرین های گفتاری و شنیداری کتاب که با دقت بر تلفظ و شیوه فراگویی جملات تهیه و همراه با بسته آ«وزشی آرایه گردیده است.

۵- پایگاه اطلاع رسانی و پشتیبانی: این وب سایت پل ارتباطی دبیران و همکاران سراسر کشور با گروه زبا نهایی خارجی است و توضیحات، دستورالعمل ها و بخشنامه های مورد نیاز در اسرع وقت از طریق این پل ارتباطی در اختیار همکاران قرار خواهد گرفت.

ج) تاکید بر نقش فعال معلم و دانش آموز در فرایند تدریس:

بسته آموزشی حاضر این امکان را در اختیار همکاران و دبیران سراسر کشور قرار می دهد تا به شیوه ای خلاقانه و فعال در فرایند تدریس مشارکت نمایند و دانش آموزان را نیز به گونه ای پر

نشاط در فرایند یاددهی-یادگیری دخالت دهند. این رویکرد که با روح کلی حاکم بر رویکرد ارتباطی همسو است به معلم و دانش آموز امکان می دهد از دامنه محدود کتاب درسی فراتر رفته و به شیوه ای تعاملی در فرایند تدریس ایفای نقش کنند.

(د) تاکید بر هر چهار مهارت زبانی:

یکی از نقاط ضعف برنامه آموزشی پیشین عدم توجه کافی به مهارت هایی همچون گوش دادن و صحبت کردن بود به گونه ای که گویا مهارت های نوشتن و خواندن آن دو مهارت دیگر را تحت الشعاع خود قرار داده بود. اما با توجه به مفاد برنامه درسی ملی که قلمرو حوزه آموزش زبان را به شکل زیر توصیف می کند، بسته آموزشی جدید بر هر چهار مهارت زبانی از همان ابتدا تاکید دارد: "آموزش زبان بر توانایی ارتباطی و حل مسئله تاکید دارد؛ به گونه ای که فرد پس از آموزش قادر به ایجاد ارتباط با استفاده از تمامی مهارت های چهارگانه زبانی (گوش کردن، سخن گفتن، خواندن، و نوشتن) برای دریافت و انتقال معنا گردد. برنامه درسی آموزش زبان باید دانش آموزان را با پیکره زبانی، واژگان و ساخت های مورد نیاز برای برقراری ارتباط مؤثر و سازنده در سطح جهانی آشنا سازد. آموزش زبان های خارجی از ابتدای دوره متوسطه اول آغاز میشود و هدف آن آموزش چهار مهارت زبانی و آشناسازی دانش آموزان با مهارت های ارتباطی در چارچوب جهت گیری های کلی مورد نظر خواهد بود. در دوره متوسطه دوم، دانش آموزان باید بتوانند متن هایی در حد متوسط را بخوانند و مفاهیم آنها را دریابند. در ضمن توانایی نوشتن، در حد یک مقاله کوتاه، به زبان خارجی نیز در آنها تقویت شود و از توانایی های لازم برای استفاده از منابع در حد متوسط و برقراری ارتباط به یکی از زبانهای خارجی را داشته باشند. (اشکال نگارشی این بخش مربوط به متن سند است و در نسخه نهایی نیز به همین شکل ذکر گردیده است). آموزش به یکی از زبان های انگلیسی، فرانسوی، آلمانی و یا سایر زبانهای که شورای عالی آموزش و پرورش تصویب کند ارائه خواهد شد."

با توجه به این هدف گذاری، گروه تالیف کتاب از همان نخستین درس کتاب پایه اول متوسطه اول، به هر چهار مهارت زبانی به شیوه ای هموزن و مکمل هم پرداخته اند.

آن چه در این مقاله از نظرتان گذشت تنها بخشی از ویژگی های بسته آموزشی جدید درس زبان انگلیسی است و در مطالب بعدی نکات و ابعاد بیشتری از این بسته معرفی خواهد شد.

نیاز به ذکر نیست که موفقیت برنامه جدید آموزشی بیش از هر چیز مستلزم همکاری و حمایت همه جانبه دبیرانی است که در عمل و در کلاس درس کتاب جدید و ظرفیت های آن را به نحو شایسته محقق خواهند کرد.